CZU: 81’276.6:327 **https://doi.org/10.59295/sum10(200)2024_14**

FUNCȚIONALITATEA FRAZEMULUI ÎN LIMBAJUL DIPLOMATIC

Stella TĂRÎȚĂ,
Universitatea de Stat din Moldova

Pornind într-o călătorie pentru a înțelege discursul diplomatic, articolul explorează modul în care frazemul servește ca un edificator de poduri, conectând diverse culturi, ideologii și națiuni în arhitectura complexă a relațiilor internaționale. Este bine cunoscut faptul că modul în care limbajul modelează narațiunile internaționale, influențând opinia publică și promovând percepții pozitive care contribuie la succesul eforturilor diplomatice, tinde să navigheze prin expresiile frazemice, metafore și referințe culturale pentru a se asigura că sensul este transmis cu acuratețe. Acest articol cercetează funcțiile frazemului în discursul diplomatic, analizând modul în care acestea contribuie la eficiența comunicării și la realizarea obiectivelor diplomatice. Ba mai mult, sugerează rolul crucial al frazemelor, care au o semnificație stabilită prin uz și nu prin suma semnificațiilor cuvintelor componente, fiind esențiale pentru claritatea, concizia și eficiența comunicării diplomatice. Articolul subliniază, de asemenea, importanța contextului cultural în utilizarea frazemelor ca instrumente indispensabile pentru diplomați, evidențiind necesitatea sensibilității culturale diplomatice.

Cuvinte-cheie: *frazem, mediator cultural, instrumente lingvistice, relații semantice, funcția pragmatică.*

THE FUNCTIONALITY OF THE PHRASEME IN THE DIPLOMATIC LANGUAGE

Embarking on a journey to understand diplomatic discourse, the article explores how the phraseme serves as a bridge-builder, connecting diverse cultures, ideologies, and nations in the complex architecture of international relations. It is well known that the way language shapes international narratives, influences public opinion, and promotes the positive perception that contributes to the success of diplomatic efforts, tends to navigate through catchphrases, metaphors, and cultural references to ensure that it is conveyed accurately. This article investigates the phrasemes functions in diplomatic discourse, analyzing how they contribute to the effectiveness of communication and the achievement of diplomatic objectives. Moreover, it suggests the crucial role of phrasemes, and their high degree of semantic fixity, being essential for the clarity, conciseness, and efficiency of diplomatic communication. The article emphasizes the importance of cultural context in the use of phrasemes as indispensable tools for diplomats, highlighting the need for diplomatic cultural sensitivity.

Keywords: *phraseme, cultural mediator, linguistic instruments, semantic relations, pragmatic function.*

Introducere

În dansul complicat al relațiilor internaționale, comunicarea apare ca un aliat puternic, dărâmând barierele și stimulând înțelegerea. Misiunea inedită a limbajului devine crucială, în timp ce ne aprofundăm în rolul transformator pe care îl joacă frazemul în modelarea peisajelor diplomatice și în dezvoltarea conexiunilor globale. În lumea diplomației internaționale, în care cuvintele au puterea de a modela națiunile și de a modifica cursul istoriei, importanța comunicării precise și eficiente nu poate fi exagerată. Negocierile diplomatice implică adesea discuții complicate, care necesită precizie și acuratețe, iar frazemele nu sunt doar poduri lingvistice, ci și mediatori culturali, ajutând la eliminarea decalajelor culturale, facilitând înțelegerea dincolo de cuvinte.

În intenția de a studia frazemul în limbajul diplomatic urmează să aducem în discuție discursul diplomatic și, în special, componentele și caracteristicile de bază ale acestui tip de text. Inițial, conceptul de discurs ne duce cu gândul la retorică, comunicare publică și analiză lingvistică. Un discurs este o formă de exprimare orală sau scrisă, structurată și coercitivă, adresată unei audiențe cu scopul de a informa, a persuada, a inspira sau a amuza. Termenul *discurs* poate avea mai multe conotații în funcție de context, cum ar fi în lingvistică, discursul se referă la utilizarea limbii, fie orală, fie scrisă, în contexte comunicative, iar analiza discursului este un compartiment al lingvisticii care studiază structura și funcționarea limbajului în contexte reale de comunicare.

Discursul, având multiple componente și funcții, nu este doar un mijloc de a transmite informații, ci și un instrument puternic pentru construirea relațiilor, negocierea identității și influențarea percepțiilor. Abordarea sa multidimensională oferă o viziune profundă asupra complexității comunicării umane și asupra modurilor în care limbajul modelează și este modelat de societate. Textul diplomatic face parte, mai întâi de toate, din domeniul comunicării relevante și sofisticate a ambasadorilor, funcționarilor de rang înalt, secretarilor etc., având o arhitectură lingvistică influențată de aspecte politice, economice și etice. În mod convențional, studierea textului diplomatic are loc în cadrul științelor ce țin de comunicare și relații internaționale, respectiv, interacțiunile verbale sau scrise, la fel și circumstanțele particulare și inedite de comunicare relevă un caracter specific și complex al acestui tip de text.

A determina frazemul în discursul diplomatic, care are un caracter dinamic și plenar, nu este o acțiune lipsită de dificultăți.

Limbajul diplomatic este un domeniu al comunicării internaționale care necesită o combinație unică de claritate, subtilitate și precizie. În acest context, frazemele joacă un rol esențial prin transmiterea rapidă a ideilor complexe, prin menținerea unui ton diplomatic și evitarea exprimării directe a criticii. De asemenea, utilizarea frazemelor adecvate demonstrează respectul pentru cultura interlocutorului și contribuie la relații armonioase, în plus, întăresc argumentele și sporesc puterea persuasivă a discursului diplomatic.

Valoarea frazemului

Frazemele sunt expresii care joacă un rol crucial în comunicare, având o semnificație stabilită prin uz și nu prin suma semnificațiilor cuvintelor componente. Este unanim acceptat faptul că frazemele sunt expresii fixe (Ion Coteanu, Ileana Busuioc, Rodica Zafiu, Viktor V. Vinogradov, Alexander V. Kunin, George Lakoff, Charles. Fillmore, John R. Taylor) sau semifixe (Rosamund Moon, Igor Mel'čuk, John Sinclair) care au o semnificație specifică ce nu poate fi dedusă din suma semnificațiilor cuvintelor componente. Acestea sunt esențiale în diverse forme de comunicare, inclusiv în limbajul diplomatic. În acest context, frazemele sunt utilizate pentru a exprima idei complexe și delicate într-un mod care promovează claritatea, politețea și eficiența.

Valoarea mai puțin evidentă a frazemelor în limbajul diplomatic se manifestă prin funcțiile subtile și nuanțate pe care le îndeplinesc în procesul comunicării internaționale. Dincolo de claritate, concizie și evitarea conflictelor, frazemele facilitează crearea unui cadru de înțelegere comună, prin urmare, aceste expresii pot funcționa ca un cod comun între diplomați, facilitând o înțelegere mutuală rapidă și eficientă. Tabloul prinde contur prin utilizarea frazelor scurte, de origine latină, care oferă sfaturi practice, exprimă adevăruri general acceptate sau transmit lecții morale și filosofice. Aceste expresii au fost transmise de-a lungul secolelor și continuă să influențeze limbajul și gândirea contemporană datorită clarității, universalității și profunzimii lor. Maximele și dictoanele latine, având o origine culturală și istorică prestigioasă, conferă greutate și autoritate discursurilor diplomatice, contribuind la fundamentarea argumentelor și sporirea credibilității vorbitorului.

Mai multe explicații în acest sens au fost oferite de către lingvista Angela Bidu-Vrănceanu, care identifică acest tip de frazeme ca „frază concisă, care cuprinde o formulare cu caracter generalizator sau o reflecție morală ori filozofică; adagiu, maximă, sentință; expresia care poate reprezenta ilustrarea sau concluzia enunțului precedent" [1, p. 19]. Dicționarul enciclopedic oferă o definiție succintă pentru acest termen: „expresie devenită proverb; zicătoare, maximă" [2, p. 257], sugerând că acest tip de frazem oglindește experiența și învățăturile populare formulate printr-un enunț eliptic, pe alocuri metaforic și ritmic, exprimând un principiu etic.

Particularitățile acestor tipuri de frazeme:

- sunt succinte și ușor de reținut, captând esența unui gând sau a unei observații într-un număr minim de cuvinte;
- transmit idei și principii care sunt relevante dincolo de contextul lor original, fiind aplicabile în diverse situații și epoci;
- reflectă valorile, credințele și observațiile civilizației antice, având adesea referințe filosofice, morale și literare;

- aceste expresii au fost folosite de marii filosofi, scriitori și lideri romani, conferindu-le o autoritate aparte;

- rămân relevante și frecvent utilizate în discursuri, scrieri academice și cotidiene pentru a sublinia sau a adăuga greutate argumentelor.

În lumina celor expuse, vom încerca să identificăm această categorie de frazeme în limbajul diplomatic.

Filosoful german Immanuel Kant, în contextul principiilor sale etice și juridice, utiliza renumitul dicton latin *fiat justitia, ruat caelum*, în traducere: *să se facă dreptate, chiar dacă cerul se prăbușește*, care reflectă imperativul categoric kantian și sugerează că acțiunile trebuie să fie guvernate de principii morale universale, indiferent de consecințe. În ceea ce privește rebeliunea, Kant susține că „în timp ce un tiran este deschis tiraniei, rebelii trebuie, prin forță, să se ascundă; prin urmare, rebeliunea este *ipso facto* nedreaptă” [3, p. 126]. În acest context, Kant susține că „drepturile omului trebuie să fie considerate sacre, indiferent de sacrificiile necesare, de puterea guvernantă” și „toate acțiunile care afectează drepturile altor ființe umane sunt greșite, dacă maxima lor nu este compatibilă cu a fi făcute publice” [p. 125-126]. Din perspectivă semantică, dictonul *fiat justitia, ruat caelum* este identic cu *fiat justitia, pereat mundus – să se facă dreptate, chiar dacă lumea ar pieri*, în abordarea kantiană acesta denotă faptul că legea nu este făcută cu intenția de a crea dreptate, fericire și prosperitate, dar se bazează pe o logică *a priori* [4, p. 68]. Din perspectivă diacronică, formularea sa s-a dezvoltat odată cu părerile omenirii asupra justiției, iar dictonul original este atribuit unui consul roman care a trăit în secolul I î.H. Acest frazem evidențiază importanța susținerii justiției și a statului de drept, chiar dacă înseamnă consecințe sau perturbări semnificative îndeosebi, subliniază ideea că justiția ar trebui să prevaleze indiferent de dificultățile sau consecințele implicate.

Expresia este adesea folosită în discursurile diplomatice pentru a sublinia principiul că justiția ar trebui să fie imparțială și nepărtinitoare, altminteri în discursul la conferința internațională privind drepturile omului, secretarul general al ONU, Kofi Annan, a folosit acest dicton pentru a sublinia angajamentul ferm al ONU față de justiție și drepturile omului, indiferent de dificultățile politice sau sociale, ca urmare a genocidului din Rwanda.

Un alt dicton de reținut din dreptul internațional este *pacta sunt servanda – acordurile trebuie păstrate și onorate cu bună-credință.* Ban Ki-moon, fostul Secretar General al ONU, a folosit acest dicton pentru a sublinia importanța respectării tratatelor și angajamentelor internaționale pentru menținerea păcii și securității globale, sau, în cadrul aceleiași conferințe, „Dezarmarea nucleară: punct de busolă pentru progres și responsabilitate”, reacția președintelui Obama la tergiversarea semnării acordului de dezarmare nucleară „Cuvintele trebuie să însemne ceva” [5].

În ceea ce privește diversitatea, Europa a jucat un rol-cheie la mai multe niveluri. A adoptat un concept care promovează diversitatea în cadrul său: *Uniți prin diversitate – in varietate concordia*, care a devenit o prioritate transversală (sau orizontală) a programului european Erasmus, cum ar fi egalitatea de șanse și incluziunea socială [6].

Mottoul oficial al Uniunii Europene este *in varietate concordia* sau *in varietate unitas* – uniți în diversitate, iar un exemplu în acest sens ar fi titlul publicației științifice *Suveranitatea digitală, puterea europeană și economia datelor – in varietate concordia* [7].

Această conjunctură duce la faptul că acest dicton este adesea asociat cu Uniunea Europeană și cu principiile sale fundamentale, iar Angela Merkel, ca lider proeminent al Germaniei și susținătoare a integrării europene, a subliniat frecvent conceptul de unitate în diversitate în discursurile sale. Angela Merkel a vorbit în numeroase ocazii despre importanța coeziunii și solidarității între statele membre ale UE, în ciuda diferențelor lor culturale, economice și politice. Aceste idei sunt în acord cu principiul ***in varietate concordia***, care, de altfel, reprezintă chintesența acestei uniuni de state europene.

Mirek Topolánek, Preşedinte al Consiliului European prin rotație (14.01.2009), în discursul său adresat Adunării din Parlamentul European, utilizează acest dicton promovând ideea că diversitatea culturală și națională a Europei poate fi o sursă de putere atunci când este susținută de solidaritate și cooperare.

„Cred că aceste cuvinte sunt relevante și acum, când Uniunea Europeană ca întreg, dar și statele sale ca individualități, caută o nouă față pentru Europa. O față în care se vor reflecta valorile europene tradiționale, dar care va privi cu îndrăzneală înainte, în cel de-al treilea mileniu. O față în concordanță cu mottoul

Uniunii, **in varietate concordia**, o expresie a unității și în același timp a diversității" [https://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/compte_rendu/traduit/2009/01-14/P6_CRE(2009)0114_RO.pdf]

Elementele literare ale poeticii și retoricii, inspirate din cultura și filosofia antică, generează o varietate largă de expresii ce includ nume proprii și referințe cu accepții istorice, sociale, filosofice și religioase. Aceste expresii, deși par să adopte principii generale, sunt mai puțin accesibile și sunt folosite îndeosebi în limbajele de specialitate. Dictoanele latine au avut un impact remarcabil asupra civilizației antice și continuă să influențeze timpurile moderne, traversând diferite epoci. Aceste expresii atemporale însoțesc prezentul, inspirând și stimulând percepția și imaginația cercetătorilor.

Asemenea expresii latine reînvie și păstrează tradiția clasică, integrând-o în tehnicile moderne de sugestie și persuasiune prin sintagme ce evidențiază relevanța actuală. Fără îndoială, unele dintre aceste expresii prestigioase sunt extrem de bine cunoscute și utilizate în limbajul diplomatic: *audi alteram partem* – să fie ascultată și cealaltă parte*; corruptio optimi pessima* – coruperea lucrurilor celor mai bune este lucrul cel mai rău*; dat veniam corvis vexat censura columbas* – cenzura cruță corbii și prigonește porumbeii; iar ultimul dicton va reprezenta cu desăvârșire situația actuală din statul vecin: *si vis pacem, para bellum* – dacă vrei pace, pregătește-te de război [https://istorie-edu.ro/miscellanae/dictionar-cuvinte-celebre/O.html].

Revenind la titlul acestui articol – Funcționalitatea frazemelor în limbajul diplomatic – aceste tipuri de frazeme sunt utilizate pentru a adăuga profunzime și gravitate discursurilor diplomatice, facilitând transmiterea unor mesaje puternice și memorabile în diverse contexte internaționale.

Instrumente subtile ale diplomației

Este cunoscut tuturor faptul că un fenomen des întâlnit în negocierile interstatale este ambiguitatea, care adesea poate fi un avantaj strategic în diplomație. Așadar, frazemele pot fi utilizate pentru a menține un anumit grad de ambiguitate deliberată, permițând diplomaților să își păstreze flexibilitatea și să evite angajamente clare, care ar putea fi folosite împotriva lor ulterior. În acest context, „glomarizarea" răspunsului este unul dintre cele mai eficiente și mai iscusite instrumente în comunicarea diplomatică [8, p.3].

Mai multe explicații în acest sens au fost oferite de legislația Statelor Unite, unde termenul *răspunsul Glomar*, cunoscut și sub denumirea de *glomarizare*, se referă la un răspuns la o solicitare de informații care „nu va confirma și nici nu va infirma" existența informațiilor căutate sau a unei reacții din partea unui stat.

Prin urmare, ambiguizarea frazemelor joacă un rol esențial, fiind utilizată strategic pentru a facilita comunicarea, negocierile și relațiile internaționale. Deși poate părea paradoxal, ambiguitatea nu este neapărat un semn de lipsă de claritate sau de sinceritate, ci o metodă deliberată de a gestiona situațiile complexe și sensibile. Iată câteva funcții-cheie ale ambiguității în limbajul diplomatic:

- facilitarea compromisului – permite părților implicate să ajungă la un acord fără a se angaja în mod rigid în termeni specifici care ar putea fi problematici pentru unele dintre părți;
- menținerea relațiilor diplomatice – ambiguizarea ajută la evitarea confruntărilor directe și a deteriorării relațiilor diplomatice. Prin utilizarea unor formulări ambigue, diplomații pot evita declarațiile care ar putea ofensa sau provoca alte state;
- gestionarea sensibilităților culturale și politice – limbajul ambiguu permite diplomaților să navigheze între diferite sensibilități culturale și politice, evitând să ia poziții explicite, care ar putea fi percepute ca ofensatoare sau provocatoare;
- permisivitatea interpretării – frazemele ambigue lasă loc pentru interpretări multiple, permițând părților să revendice înțelegeri diferite ale aceleiași declarații sau aceluiași acord;
- amânarea deciziilor delicate – ambiguitatea poate fi utilizată pentru a amâna luarea unei decizii clare pe un subiect sensibil, lăsând loc pentru negocieri ulterioare sau pentru evoluții în contextul politic sau diplomatic.

Mai multe explicații pot fi oferite de următoarele exemple:

- Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU, 242 (1967) – după Războiul de Șase Zile, Consiliul de Securitate al ONU a adoptat Rezoluția 242, care cerea retragerea Israelului din **„teritoriile ocupate"** în timpul conflictului. Formula **„teritorii ocupate"** a fost deliberat lăsată ambiguă; textul nu specifică exact din ce teritorii ar trebui să se retragă Israelul. În versiunea engleză, lipsa articolului „**the**" înainte

de „**territories**” a permis Israelului să interpreteze că nu trebuie să se retragă din toate teritoriile, ci doar din unele. În schimb, versiunea franceză folosește „**les territoires**”, ceea ce indică toate teritoriile [https://peacemaker.un.org/middle-east-resolution 242].

- Acordul de Pace de la Oslo (1993), dintre Israel și Organizația pentru Eliberarea Palestinei (OEP), conținea multe formulări ambigue, mai ales în ceea ce privește statutul Ierusalimului și granițele finale. Acest lucru a permis părților să semneze acordul, chiar dacă aveau interpretări diferite ale termenilor săi. Acordul nu specifica clar modul în care problema coloniilor israeliene din Cisiordania ar fi rezolvată, lăsând loc pentru interpretări diferite și pentru negocieri ulterioare [https://www.britannica.com/topic/United-Nations-Resolution-242].

- Sintagma **„O singură Chină”** este un exemplu de ambiguitate diplomatică folosită în relațiile dintre China și alte țări, în special SUA. China insistă că există o singură Chină, iar Taiwanul este parte a sa, dar multe țări, inclusiv SUA, mențin o politică ambiguă, recunoscând oficial Republica Populară Chineză ca guvern al Chinei, dar fără a clarifica explicit poziția lor față de suveranitatea Taiwanului. De ceva timp, anumite țări au răspândit în mod malițios idei eronate conform cărora Rezoluția 2758 a Adunării Generale a Națiunilor Unite „nu soluționează statutul Taiwanului”, iar „contribuția semnificativă a Taiwanului în Organizația Națiunilor Unite nu este interzisă”, încercând să stârnească discuția „Taiwanul este parte din China”, care a fost de mult soluționată de comunitatea internațională și negând autoritatea și validitatea Rezoluției 2758 a Adunării Generale a ONU, precum și principiul *„O singură China”*. Ambiguitatea semantică apare în contextul care se referă la *Două Chine* sau *O Chină, un Taiwan*, care necesită precizări și clarificări. [http://ro.china-embassy.gov.cn/rom/sgzcnew/sghdnew/202406/t20240603_11375725.html]

Ambiguitatea în limbajul diplomatic este o unealtă crucială, care permite diplomaților să manevreze în mod subtil între interesele și sensibilitățile diferitelor state și actori internaționali. Departe de a fi o simplă lipsă de claritate, ambiguitatea este adesea o strategie deliberată pentru a facilita cooperarea, a reduce tensiunile și a menține stabilitatea în relațiile internaționale.

Funcțiile frazemului

În ceea ce privește frazemele, ele au un anumit program de funcționare, care este predeterminat de însăși esența lor, așa cum spune A.V. Kunin. Funcția este rolul pe care un element îl joacă în activitatea structurii din care face parte. Unele funcții sunt constante, adică inerente tuturor unităților frazeologice în orice condiții de implementare a acestora, alte funcții sunt variabile, specifice doar unor clase de unități frazeologice. Funcțiile comunicative, cognitive și nominative sunt funcții permanente. Funcția comunicativă a unităților frazeologice este capacitatea lor de a vorbi ca instrument de comunicare [9, p. 354-350].

Conversația presupune un schimb reciproc de afirmații, iar comunicarea implică transferul de informații fără feedback din partea cititorului sau ascultătorului. Funcția nominativă a frazemelor este relația lor cu obiectele lumii reale, inclusiv cu situații, precum și înlocuirea acestor obiecte în activitatea de vorbire cu denumirile lor frazeologice. Completarea golurilor din sistemul lexical este caracteristică funcției nominative a frazemelor. Această funcție este caracteristică marii majorități a frazemelor, astfel încât acestea nu au sinonime lexicale, iar subspeciile funcției nominative sunt funcții neutre-nominale și nominale. Sinonimia frazemelor are obiective pragmatice, totodată, latura expresivă și sensibilă este o caracteristică inedită a acestor expresii, anturată într-o structură sintactică particulară.

Lingvistul francez André Martinet, cunoscut pentru dezvoltarea lingvisticii funcționale, a analizat frazemele din perspectiva funcțională, adică modul în care acestea funcționează în limbă și cum contribuie la comunicare. În cadrul lingvisticii funcționale, Martinet caracteriza frazemele ca fiind unități de limbă care îndeplinesc anumite funcții în comunicare, dar nu a definit neapărat frazemul în termeni foarte specifici, ci a recunoscut importanța expresiilor fixe și a expresiilor idiomatice în funcționarea limbii. Prin urmare, vom identifica următoarele funcții ale frazemelor în limbajul diplomatic:

Claritate și concizie. Frazemele idiomatice permit diplomaților să exprime idei complexe într-un mod clar și concis. De exemplu, frazemul *a pune paie pe foc* este mult mai eficient decât o descriere detaliată a acțiunilor care ar agrava o situație. În acest mod, frazemele economisesc timp și spațiu în comunicare, asigurând totodată înțelegerea rapidă a mesajului. Astfel, frazemul apare și în declarațiile făcute de un

purtător de cuvânt al Pentagonului, Lawrence DiRita: „Este vorba despre o listă deschisă. Dacă aceste țări vor spune mâine: „Dorim să facem parte din coaliție, pentru că ceea ce se întâmplă în Irak este important pentru noi", le vom primi și ele vor fi, cu siguranță, eligibile pe listă. În acest mod, „Lista lui Wolfowitz" *pune paie pe foc* în relațiile transatlantice [https://adevarul.ro/stiri-interne/societate/lista-lui-wolfowitz-pune-paie-pe-foc-in-852452.html]

Președintele american Donald Trump *a pus paie pe foc* vineri, adresând o amenințare aproape directă la adresa fostului director al FBI, James Comey, căruia i-a cerut în mod public să păstreze tăcerea în ceea ce privește circumstanțele confuze ale demiterii sale. „James Comey ar face bine să spere că nu există înregistrări ale conversațiilor noastre înainte să înceapă să facă dezvăluiri presei!" Donald J. Trump (@ realDonaldTrump) May 12, 2017.

Neutralizarea și atenuarea tensiunilor. Discursul diplomatic adesea implică subiecte sensibile și potențial conflictuale. Frazemele pot fi utilizate pentru a atenua tonul comunicării și pentru a evita exprimarea directă a criticii sau a dezacordului. De asemenea, anumite tipuri de frazeme printr-o structură laconică exprimă mesaje mult mai ample, care încorporează informații sau idei vaste. De exemplu, frazemele *a trece cu vederea*, *din toate punctele de vedere*, *proces de reflecție*, *formulă simplistă* sunt adesea folosite pentru a sugera ignorarea unui incident minor fără a ofensa partea implicată sau, într-un mod concis, exprimă un mesaj vast. Bunăoară, discursul ministrului afacerilor externe Bogdan Aurescu cu prilejul deschiderii oficiale a Reuniunii Anuale a Ambasadorilor Români (07.09.2020) reflectă cele menționate anterior.

„Dar nu mi-am închipuit la acel moment – și cred că niciunul dintre dumneavoastră nu și-a putut închipui – că vom trece printr-o perioadă atât de solicitantă *din toate punctele de vedere* pentru instituția noastră, pentru diplomație în general, pentru România și pentru toți cetățenii săi, oriunde s-ar afla. Pentru că da, pot să spun fără ezitare, această perioadă a fost poate cea mai dificilă pentru diplomația română de după 1989" [https://www.mae.ro/node/53535].

„A fost o perioadă în care a trebuit să ne adaptăm *din toate punctele de vedere*, să facem eforturi într-un ritm cu totul intens și să rezolvăm probleme cu care nu ne-am mai confruntat în aceeași măsură, *din punct de vedere* tipologic sau cantitativ" [https://www.mae.ro/node/53535].

„Acesta este, de altfel, motivul pentru care, deja în urmă cu mai bine de trei luni, am declanșat în cadrul ministerului un *proces de reflecție* privind impactul pandemiei asupra politicii externe a României" [https://www.mae.ro/node/53535].

„Adaptarea nu înseamnă în niciun fel schimbarea fundamentală a bazelor politicii noastre externe. Nu sunt deloc de acord cu cei care spun, într-o *formulă simplistă*, că „după pandemie, nimic nu va mai fi la fel" [https://www.mae.ro/node/53535].

Construirea și menținerea relațiilor diplomatice. Frazemele limbajului diplomatic contribuie la crearea și menținerea unei atmosfere de cordialitate și respect reciproc. Utilizarea frazemelor adecvate poate demonstra familiaritatea și respectul pentru cultura interlocutorului, ceea ce este esențial în diplomație. Aceste expresii sunt utilizate strategic pentru a recunoaște responsabilități, a repara legăturile deteriorate și a construi un climat de încredere și cooperare. Frazeme precum *a păstra aparențele, a păstra tăcerea, a salva fața, a recunoaşte vina*, *a ajunge la un consens* sunt esențiale în rezolvarea unor situații tensionate, evitând astfel escaladarea conflictelor. Aceste expresii servesc la calmarea emoțiilor și la crearea unui spațiu pentru discuții constructive.

Reprezentanții Antantei nu au recunoscut sau nu au vrut să recunoască în mândria și orgoliul lui von Brockdorff-Rantzau mândria și orgoliul unei mari națiuni. „S-a cerut de la noi să ne *recunoaştem singuri vina*. Dar o astfel de recunoaștere ar fi o minciună din partea mea. (…) Nu cunoaștem cauza urii al cărei obiect suntem și am simțit voința pasionantă cu care învingătorii vor să ne facă să plătim, atât ca învinși, cât și în calitate de culpabili" [10, p. 45], a declarat demnitarul german. Parisul și Moscova *au ajuns la un consens* în această privință la 1 mai 1934, urmând ca cele două mari puteri să fie garante.

Ion Brătianu a telegrafiat la București: „Din cele ce știm pacea este, totodată, și prea aspră, și prea slabă. Ea impune condiții napoleoniene și vrea să le execute cu *mijloace wilsoniene*" [prin curier, Brătianu către Pherekyde, 7 mai 1919, în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Fond E2, P. I, vol. 181, f. 152].

Divergențele dintre marile puteri, *diplomația secretă*, nerespectarea angajamentelor asumate și toate

celelalte manifestări ale fenomenului de „insecuritate internațională” au îngăduit renașterea Germaniei, care nu peste mult timp avea să demonstreze lumii că nu dispunea de mai puțin orgoliu și mândrie decât generațiile care făuriseră cel de-al Doilea Reich [https://www.aesgs.ro/eforturi-politico-diplomatice-pentru-apararea-romaniei-mari-1918-1940-1/].

Mai exact, expresia *mijloace wilsoniene* se referă la principiile și abordările promovate de președintele american Woodrow Wilson, în special în perioada de după Primul Război Mondial. Aceste principii includ promovarea democrației, autodeterminarea popoarelor, transparența în relațiile internaționale și soluționarea pașnică a conflictelor prin intermediul organizațiilor internaționale. Termenul este adesea folosit pentru a descrie o abordare idealistă a politicii externe, care pune accent pe dreptul internațional, colaborarea multilaterală și instituțiile internaționale. Iar expresia *diplomație secretă*, utilizată în opoziție în același context, se referă la practicile diplomatice în care negocierile și acordurile internaționale sunt realizate în secret, fără transparență sau consultare publică. În contrast cu *diplomația secretă*, Wilson a promovat *diplomația deschisă* în cele „Paisprezece puncte”, subliniind necesitatea transparenței în afacerile internaționale. Prin urmare, aceste frazeme reflectă două abordări opuse ale diplomației, cu *mijloacele wilsoniene* promovând deschiderea și cooperarea, în timp ce *diplomația secretă* sugerează manipulare și potențiale riscuri.

Consolidarea argumentelor și a persuasiunii. Frazemele limbajului diplomatic pot întări argumentele și pot spori puterea persuasivă a discursului diplomatic. Ele pot fi folosite pentru a sublinia puncte de vedere și pentru a conferi greutate afirmațiilor. De exemplu, frazemele *a lua măsuri, a lua cuvântul*, *semnal clar, parteneriat strategic, parteneriat special de cooperare* sugerează acțiunea promptă și decisivă, consolidând astfel un argument în favoarea unei intervenții rapide.

„Nu vom îngădui ca *măsuri luate* în afară de noi, fără știința și voința Națiunii, să expună această țară la cele mai nemăsurate și grave primejdii”, avea să declare Gheorghe I. Brătianu, la 19 decembrie 1935, de la tribuna Parlamentului României, cu referire la propunerea de tratat a lui Nicolae Titulescu [11, p. 195].

„Din faptul că niciun membru al majorității liberale *n-a luat cuvântul*, precum și din tăcerea reprezentanților partidului național-țărănist, Titulescu s-a convins că politica sa «prorusă» nu are aprobarea Parlamentului” [12, p. 28].

„O prezență de excepție, atât înaltul reprezentant al UE, lady Catherine Ashton, dar și colegii, colegele noastre. Doamne ministru reprezentând Republica Moldova și Georgia și cred că nu poate exista un *semnal mai clar* față de importanța pe care România o acordă vecinătății răsăritene și față de responsabilitățile de stat membru UE și al NATO aflat la frontiera estică”.

„Ministerul Afacerilor Externe urmărește în mod consecvent promovarea unor acțiuni care să consolideze profilul României în familia europeană și în cea euro-atlantică. Să întărească *parteneriatele strategice*. În primul rând, cel cu Statele Unite ale Americii, dar și cu celelalte state, parteneriate strategice cu state europene sau din afara Europei, dar și *parteneriatele speciale de cooperare* cu diferite state” Titus Corlăţean, ministrul afacerilor externe, 27.08.2014, Reuniunea anuală a diplomației române [https://www.mae.ro/node/28284].

Frazemele de consolidare și de persuasiune sunt instrumente puternice în limbajul diplomatic, menite să întărească pozițiile exprimate, să reducă opoziția și să convingă interlocutorii de validitatea și inevitabilitatea unei acțiuni sau decizii. Ele joacă un rol crucial în facilitarea negocierilor, în stimularea consensului și în asigurarea succesului diplomatic printr-o comunicare bine structurată și strategică.

Trecând din nou în revistă esența frazemului, înțeles ca o unitate fixă de limbaj cu semnificație particulară, având un rol crucial în comunicarea eficientă, în contextul discursului diplomatic, unde precizia, tonul și semnificația sunt de o importanță majoră, frazemele, prin natura lor, sunt expresii consolidate care transmit idei specifice într-un mod concis. Aici ne putem referi la frazeme cum ar fi: colocațiile, formulele diplomatice, dictoanele latinești.

Este important să accentuăm că multe frazeme au origini culturale și pot servi ca punți de legătură între diferite culturi. Recunoașterea și utilizarea adecvată a frazemelor într-un context intercultural poate demonstra respect și înțelegere pentru cultura partenerului diplomatic. Aici putem menționa expresiile idiomatice și unele proverbe.

Funcția retorică a frazemelor este utilizată pentru a accentua un punct sau pentru a adăuga greutate unui argument. De exemplu, într-un discurs diplomatic cu scopul de a sublinia importanța cooperării ar putea fi folosite frazeme precum metafora – primul tip de ambiguitate introdus de criticul literar englez W. Empson în *New Criticism, șapte tipuri ale ambiguității* (*Seven Types of Ambiguity*, 1947) și oximoronul – ultimul tip de ambiguitate. Tot în acest context, „un exemplu de ambivalență a comunicării retorice" [13, p. 8] sunt figurile de gândire ale contradicției: ironia, antifraza și mai puțin sarcasmul, iar un exemplu actual în acest context, al celebrei publicații *Washington Post*, este: *Russians and Ukrainians actually understand each other well. That is perhaps the biggest and saddest irony of this perverse, unnecessary war/ De fapt, rușii și ucrainenii se înțeleg bine. Aceasta este poate cea mai mare și mai tristă ironie a acestui război pervers și inutil* (tr. n.) [https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/02/25/saddest-irony-of-putins-war-on-ukraine-russians-ukranians/].

Tabloul prinde contur prin exemplul sarcastic al președintelui Volodimir Zelenski în apelul său către președintele și vicepreședintele Consiliului de Securitate al Federației Ruse, în contextul crizei gazelor și al blocării sau interzicerii prin lege a platformelor sociale: *Putin is a baby who ,,can control his gas", and D. Medvedev is against blocking Facebook in Russia because it ,,is the only place where Medvedev is offered friendship"/ Putin este un copil care „își poate controla gazul", iar D. Medvedev este împotriva blocării Facebook în Rusia, deoarece „este singurul loc în care lui Medvedev i se oferă prietenie"* (tr. n.) [https://www.aljazeera.com/news/2022/3/10/ukrainian-wartime-humour-derides-and-ridicules-russia].

Asemenea oricărei satire eficiente, titlul publicației *The Onion* avea un sâmbure de adevăr: *„Putin Pleased as Plot to Ruin Russian Economy, Destroy International Standing Goes Exactly to Plan"/Putin este mulțumit că un complot pentru a ruina economia rusă, distrugerea poziției internaționale, merge exact conform planului* (tr. n.) [https://apnews.com/article/russia-ukraine-putin-entertainment-new-york-arts-and-entertainment-ad3bbd0f787d30024f5f892832ab9c36].

Aceste exemple sunt complementare și ajută la înțelegerea și clarificarea fenomenului.

Discursul diplomatic adesea necesită o abordare delicată a subiectelor sensibile sau evitarea tabuurilor lingvistice. Frazemele pot fi folosite pentru a atenua sau a eufemiza un mesaj, permițând discuții despre subiecte dificile fără a ofensa sau a produse tensiuni. Astfel, îndulcirea expresiei va avea loc cu ajutorul eufemismului: *„Russia has done everything to peacefully resolve tensions in Donbass/ Rusia a făcut totul pentru a rezolva în mod pașnic tensiunile din Donbas"* (tr. n.), https://sputnikglobe.com/20220221/putin-russia-has-done-everything-to-peacefully-resolve-tensions-in-donbass--1093237980.html, sau reacția lui Lukașenko: *,,Belarusian army is not involved in Russia's special operation in Donbass/Armata belarusă nu este implicată în operațiunea specială a Rusiei în Donbas"* (tr. n.), [https://eng.belta.by/president/view/lukashenko-belarusian-army-not-involved-in-russias-special-operation-in-donbass-148078-2022/?fbclid=IwAR3iPA8m1s49lvht2GtMhjfOvKU-xvqej3igYQV4uz74cLYrToCsgb-QNm4].

Vom identifica și alte frazeme ale contradicției de nivel lexico-semantic care ar estompa realitatea sau ar crea un text însiropat: antiteza – *un război util și nedorit*; sau litota, omniprezentă în discursul ministrului afacerilor externe Titus Corlăţean: *„Să nu uităm că istoria noastră comună, inclusiv după 1990, nu a fost lipsită de încercări. Prăbușirea blocului comunist nu era lipsită de riscuri, însă – mai important – ne oferea șansa deosebită de a ne reintegra în Europa şi a adera la un set de valori comune care constituie astăzi temelia comunității euro-atlantice... Privind la aceste cifre, nu pot să nu constat faptul că perioada de criză i-a ajutat pe întreprinzătorii români şi unguri să se descopere reciproc"* [https://www.mae.ro/node/18312].

În discursul Președintelui României, Klaus Iohannis, din 1 decembrie, putem identifica ambele frazeme ale contradicției și, în special, antiteza semantică: *Anii care s-au scurs de la Marea Unire și până în prezent* ***nu au fost deloc simpli****... 2017 a fost un an complex, marcat deopotrivă de* ***o simbolistică aparte, dar și de convulsii sociale de amploare****. Aparent,* ***o Românie împărțită în prag de Centenar****, situată la antipozi față de* ***țara care în 1918 reușea Marea Unire****... Astăzi ne aflăm din nou în fața unor alegeri fundamentale pentru* ***viitorul nostru****: continuăm, cu mai multă consecvență, pe drumul pe care, cu eforturi și de multe ori cu sacrificii, ne-am înscris de un deceniu, sau* ***facem pași înapoi și riscăm să ne întoarcem***

în trecut*? *Centenarul nu este doar despre trecut. Centenarul este despre România viitoare [https://www.caleaeuropeana.ro/presedintele-klaus-iohannis-discurs-de-ziua-nationala-exista-riscul-ca-romania-sa-fie-o-tara-dezbinata-la-sarbatorirea-centenarului-aflandu-se-astfel-in-antiteza-cu-situatia-din-1918/]

Privind contextele, se poate ajunge la concluzia că frazemele servesc deseori la atingerea unor scopuri comunicative, cum ar fi persuasiunea, ironia, umorul sau sublinierea unui mesaj. Ele sunt adesea folosite pentru a influența interlocutorul într-un anumit fel, având o funcție pragmatică. Aspectele specifice ale frazemelor, explorate de profesorul și cărturarul Ivan Evseev, sunt caracterizate prin:

- unitatea semantică;
- reprezentarea prin unități formate ale limbii;
- fixitatea structurală;
- concordanța dintre expresia frazemică și cuvântul liber;
- plasticitate semantică;
- prezența conotațiilor emoțional-expresive;
- caracterul frazeologic cel puțin al unuia dintre componente [14, p. 44].

Frazemele, deși pot părea simple la prima vedere, au un potențial semnificativ în comunicarea diplomatică. Ele servesc nu doar ca instrumente de claritate și eficiență, ci și ca mijloace de a gestiona complexitatea interculturală și sensibilitățile geopolitice.

Concluzie

Pe măsură ce explorăm impactul profund al limbii în diplomația internațională, devine clar că comunicarea eficientă este piatra de temelie a eforturilor diplomatice de succes. Îmbrățișând diversitatea lingvistică, investind în educația lingvistică și valorificând tehnologia, națiunile pot promova o nouă eră a diplomației lingvistice, doborând barierele și promovând o lume mai interconectată.

Frazemele joacă un rol esențial în discursul diplomatic, contribuind la claritatea, eficiența și politețea comunicării. Ele permit diplomaților să exprime idei complexe într-un mod concis, să atenueze tensiunile, să evite ambiguitățile și să consolideze relațiile diplomatice.

Într-o lume în care comunicarea diplomatică este crucială pentru menținerea păcii și stabilității internaționale, înțelegerea și utilizarea corectă a frazemelor devin competențe indispensabile pentru orice diplomat. Astfel, studierea funcțiilor frazemului în discursul diplomatic nu este doar o activitate academică, ci și o practică necesară pentru eficiența și succesul în relațiile internaționale. În unele cazuri, un singur cuvânt poate avea o greutate imensă.

Limbile evoluează, la fel și limbajul diplomatic. Diplomații trebuie să se adapteze la aceste schimbări și să rămână în acord cu tendințele lingvistice contemporane pentru a rămâne comunicatori eficienți.

În lumina celor expuse, frazemele au o „misiune” esențială în limbajul diplomatic, acționând ca instrumente versatile care contribuie la claritatea, persuasiunea și succesul comunicării. Ele permit diplomaților să navigheze cu grijă în peisajul complex al relațiilor internaționale, menținând un echilibru delicat între fermitate și flexibilitate, între transparență și ambiguitate. În esență, frazemele susțin arta subtilă a diplomației, unde cuvintele sunt utilizate nu doar pentru a comunica, ci și pentru a construi și a proteja relațiile dintre state.

Referințe:

1. BIDU-VRĂNCEANU A., CĂLĂRAȘU C., IONESCU-RUXĂNDOIU L. *Dicționar de științe ale limbii* (DȘL), București: Editura Științifică, 1997, 403 p. ISBN:973-44-0229-3.
2. CHIHAIA L., Cifor L., Ciobanu A., Ciubotaru M. *Dicționar enciclopedic* (DE), București: Editura Cartier, 2004. 1670 p. ISBN: 9975-79-246-4
3. KANT I. *Perpetual Peace*. In: Kant, *Political Writings*, p. 93-175. Ed. Hans Reiss. Tr. H.B.
4. KANAWROW V. Hegel *After and Beyond Kant*. Sophia Philosphical review, 2010
5. *Nuclear Disarmament: Compass Point for Progress and Accountability*, the EastWest Institute, the Global Security Institute, the James Martin Center for Nonproliferation Studies, United Nations Day, 24.10. 2011. Disponibil: https://gsinstitute.org/wp-content/uploads/s3/assets/gsi/pubs/UN_Day_2011.pdf [Accesat: 10.08.2024]

6. *Think Diverse*: *A handbook- managing diversity thanks to creativity.* This publication supports the Think Diverse project carried out with the financial support of the European Commission under Erasmus + Project n° 2020-1-ITO2-KA227-ADU-095146. Editor Dr Bénédicte Halba, Iriv, 2023. European Commission. Disponibil: https://ec.europa.eu>project-result-content>Think [Accesat: 15.08.2024]
7. TARDIEU H., OTTO B. *Digital Sovereignty, European Strength and the Data and Cloud Economy – in varietate concordia*. In: *RED* Volume 3, 2021, p. 98-104.
8. FOIA Update, *OIP Guidance: Privacy Glomarization* Vol. VII, No. 1, 1986. United States Department of Justice [Accesat: 11.08.2024]
9. KUNIN A.V. *Kurs frazeologii sovremennogo angliyskogo yazyka*. Moskva, 1996. ISBN 559279500475X.
10. BOLD E. *Diplomația de conferințe: din istoria relațiilor internaționale între anii 1919-1933 și poziția României*, Iași: Editura Junimea, 1991, p. 45.
11. CASIAN N. *Scrisoare deschisă domnului Nicolae Titulescu*, București, 1935, p. 195. Disponibil: https://www.aesgs.ro/eforturi-politico-diplomatice-pentru-apararea-romaniei-mari-1918-1940-1/ [Accesat 11.08.2024]
12. ȘEICARU P. *Adevărul trebuie amintit*, Iași: Editura Fides, 1998, p.28. Disponibil: https://www.aesgs.ro/eforturi-politico-diplomatice-pentru-apararea-romaniei-mari-1918-1940-2/ [Accesat 11.08.2024]
13. IONESCU-RUXĂNDOIU L. *Conversația. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, București, Universitatea din București, 1995, 99 p. ISBN:973-571-038-2.
14. EVSEEV, I. *Principiul structural – semantic în studierea confruntativă a idiomaticii limbilor*. În: *Analele Universităţii din Timişoara, Ştiinţe Filologice*, 1978, p. 37-40.

Date despre autor:
Stella TĂRÎȚĂ, doctorandă, Școala doctorală Științe Umanistice, Universitatea de Stat din Moldova.
E-mail: taritastella@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4742-9010

Prezentat la 30.08.2024